

Teresa Kosmala

Zagórze, st. 13, gm. Mucharz, woj.
bielskie, AZP 107-53/-

Informator Archeologiczny : badania 27, 103-104

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

— architekt, mgr Halina Rojkowska — historyk. Finansowane przez Fundację „Tropsztyn”. Późne średniowiecze (XIV–XV w.).

Zamek Tropsztyn, reprezentujący typ wyżynny, nieregularny, składa się z murowanej warowni, rozlokowanej na kulminacji niewielkiego powierzchniowo wzniesienia o stromych stokach, podzamcza gospodarczego od strony północnej i północno-zachodniej oraz umocnień ziemnych i zapewne drewniano-ziemnych od strony zachodniej, bardziej dostępnej. Od strony południowej i wschodniej dostęp do zamku bronilo pionowe urwisko skalne.

W 1993 r. wyeksplorowano 19 wykopów szerokoprzestrzennych, pokrywających 75% obszaru w obrębie murów zamkowych, i 11 wykopów w najbliższym otoczeniu. Rozplanowanie wykopów archeologicznych podporządkowane zostało obrysowi murów zamkowych zewnętrznych, z zachowaniem jednak dwóch głównych osi X i Y, przecinających się pod kątem prostym. Odsłonięto pełny rzut murowanego założenia zamkowego, zachowanego w większości w partii fundamentowej, ustalono poziomy użytkowe w pomieszczeniach zamkowych i na dziedzińcu oraz odczytano układ warstw archeologicznych w najbliższym otoczeniu.

Prace pozwoliły określić funkcję poszczególnych elementów zabudowy oraz ustalić fazy rozbudowy założenia od XIV do XVI w. W pierwszej fazie zamek składał się z muru obwodowego na planie w przybliżeniu owalnym i domu mieszkalnego w kształcie trapezu, którego narożnik zawieszony był nad urwiskiem. Otwór bramny znajdował się od strony północno-wschodniej, do którego dostęp mogła umożliwić jedynie konstrukcja drewniana. W XV w. założenie zamkowe powiększone zostało o czworoboczną wieżę, umieszczoną poza pierwotnym obrysem od strony północno-zachodniej, zespoloną z zamkiem nowym murem. Zmienione zostało również rozplanowanie domu mieszkalnego, którego narożnik oberwał się wskutek słabego posadowienia. W XVI w. powstała zabudowa przymurna od strony wschodniej, gdzie mieściły się dwie działobitnie. Strzelnice w murze obwodowym skierowane były w stronę wschodnią, zapewne na przeprawę przez Dunajec. W wykopie przecinającym stok północny uchwycono dwa poziomy fosy przedzielające zamek właściwy i podzamcze gospodarcze oraz odkryto ślady po słupach podpierających drewniany pomost, prowadzący do bramy zamkowej.

Znaleziono wiele tysięcy fragm. zabytków ruchomych, stanowiących bogaty zbiór form naczyń glinianych, głównie z XIV i XV w., uzupełniony przedmiotami z żelaza i szkła.

Zagórze, st. 13
gm. Mucharz, woj. bielskie
AZP 107-53/—

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Bielsku-Białej

Badania prowadziła mgr Teresa Kosmala („Archeo-Hortua” Czeladź). Finansowane przez inwestora ODGW-Kraków. Badania ratownicze w związku z budową zbiornika wodnego „Świnna Poręba”. Drugi sezon badań. Gródek, XIV–XVII w.

Stanowisko położone jest na plateau cypla wcinającego się w terasę prawobrzeżnej Skawy. Na obszarze stanowiska obecnie istnieje XVIII-wieczny budynek.

Pierwsza wzmianka źródłowa o wsi pochodzi z 1389 r. Metryka Józefińska podaje, że w latach 1785–1788 tu, w miejscu Niwy Dzielnej znajdował się Stary Folwark Dom Pański.

Założono dwa wykopy wzdłuż osi wschód-zachód i północ-południe pośrodku cypla i jeden u podnóża cypla w naturalnej „fosie”, obecnie suchym wąwozie okresowo zapełnianym się wodą. W wykopach sytuowanych na plateau stwierdzono warstwę kulturową, zalegającą tuż pod ściółką leśną o miąższości 0,05–0,1 m (w wykopie L pod samą ściółką — ślady bruku). Warstwa zalegała na calcu. W wykopie I stanowiła brunatną próchnicę i zawierała dużo fragm. ceramiki i kafli, w wykopie II stanowiła warstwę gruzu drobnych kamieni. Warstwa o niewielkiej miąższości kiedyś była już porządkowana, niwelowana.

Wykop II krótszym bokiem na metrze czwartym przylegał do ściany południowej muru wystającego z obniżenia terenu znajdującego się na południe od budynku Zagórze 37. Mur zbudowany jest z drobnych kamieni wapiennych na zaprawie wapiennej (fragm. muru widoczne w górnych partiach wykopu i dole). Jest on bardzo zniszczony, kamienie odłączają się od spoiwa. Materiał zabytkowy w obu wykopach datuje je na XIV–XVII w. w stropowych częściach warstwy. Obiekt murowany nie został szczegółowo rozpoznany ze względu na sprzeciw właścicielki posesji. W wykopie u podstawy cypla nie stwierdzono warstwy kulturowej ani materiału zabytkowego.

Badania będą kontynuowane po wykupieniu obiektu przez inwestora budowy zbiornika wodnego w Świnnej Porębie.

Zator, st. 2
gm. loco, woj. bielskie
AZP 104-51/2

Wojewódzki Konserwator Zabytków
 Archeologicznych w Bielsku-Białej

Badania prowadził mgr Jacek Rejniak. Pierwszy sezon badań. Średniowieczny, miejski system obronny — wał i fosa.

Wykonano 3 wykopy o łącznej powierzchni 23 m². Dwa z nich obejmowały obronny wał ziemny, jeden — fosę. Uzyskano przekrój poprzeczny wału oraz fosy miejskiej, pozwalające określić ich konstrukcję oraz chronologię. W wykopach nie uchwycono reliktyw miejskich murów obronnych, wzmiankowanych w przekazach historycznych.

Pozyskany materiał zabytkowy pozwala datować te konstrukcje na schyłek XIV w. Badania będą kontynuowane.

Zawichost, kościół p. w. Wniebowstąpienia NMP, woj. tarnobrzskie — patrz: okres nowożytny
Zgłowiączka, gm. Lubraniec, woj. wrocławskie — patrz: wczesne średniowiecze
Zielona Góra, st. 18 — patrz: okres nowożytny

Żary, st. 50, plac Łużycki
gm. loco, woj. zielonogórskie
AZP 68-10/31

Muzeum Archeologiczne Środkowego
 Nadodrza w Zielonej Górze

Badania prowadził mgr Jerzy T. Nowiński. Finansowane przez Urząd Miasta Żary. Pierwszy (ostatni) sezon badań. Fosa miejska i przeprawa mostowa z XIII–XIX w.

Stanowisko zlokalizowane jest we wschodniej części miasta, w odległości ok. 40 m na wschód od murów miejskich, na dużym nie zabudowanym placu.

W trakcie nadzoru archeologicznego prowadzonego przez Muzeum od wczesnej wiosny 1993 r. ustalono przebieg wschodniego skraju fosy miejskiej, który mocowały pionowo bite pale rozstawione co 0,8–2,3 m. W centralnej części wykopu pod kolektor ściekowy stwierdzono występowanie nieokreślonej konstrukcji drewnianej, w wyniku czego Wojewódzki Konserwator Zabytków Archeologicznych w Zielonej Górze wstrzymał roboty ziemne i zobligował inwestora do sfinansowania ratowniczych badań archeologicznych.

Prace prowadzono od 14.07 do 13.08.1993 r. w wykopie badawczym o wymiarach 12,1 x 1,6–2,2 m. W ramach wykopu wystąpiło kilka układów konstrukcji drewnianych. W części południowej odsłonięto 5 nałożonych na siebie półokrągłaków, z których najwyższy zalegał na głębokości ok. 155 cm poniżej poziomu jezdni. Tworzyły one rodzaj „ściany” o wysokości ok. 95 cm i długości ok. 2,7 m. Od północy sąsiedował z nimi kolejny układ